

УДК 339.92:061.1ЄС

Антонюк Катерина,

д.е.н., доцент,
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна

Шаталова Анастасія,

магістрант групи ГФз-212м,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна
nastyshka71084@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України на сучасному етапі визначаються ступенем успішності її адаптації до умов функціонування міжнародних економічних відносин та інтеграцією у міжнародне суспільство. На нашу думку, саме в такому контексті варто розглядати розвиток зовнішньоторговельних відносин України з її нинішніми іноземними партнерами, зокрема переорієнтацію вітчизняного експорту на спільний ринок Європейського Союзу з використанням можливостей Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та створення зони вільної торгівлі (ЗВТ). Це вимагає запровадження нових принципів і орієнтирів державного регулювання, імплементації європейських стандартів та технічних норм тощо.

Досі в економічній спільноті України не затихають дискусії щодо переваг і ризиків, які несе ЗВТ з ЄС: деякі науковці наголошують на винятково позитивних наслідках, інші вказують на недостатнє використання Україною можливостей від відкриття ринків ЄС. Постійний контроль сучасного стану розвитку зовнішньоторговельних відносин України і ЄС в умовах ЗВТ – важливе завдання з огляду на

закріплення позитивних та негативних результатів та пошуку шляхів вирішення актуальних проблем у цій сфері. Така інформація є надзвичайно необхідною для формулювання ефективної економічної співпраці та державної політики, спрямованої на забезпечення максимально повного використання можливостей, що надаються Угодою, та нівелювання викликів і ризиків, які також пов'язані з її імплементацією.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка набула чинності в повному обсязі 1 вересня 2017 року – це найбільш масштабний пакет домовленостей в історії незалежної України. Економічна частина Угоди охоплює основні сфери й галузі економіки і за умови успішної реалізації суттєво наближає економічну систему України до Євросоюзу на основі взаємної лібералізації руху товарів, капіталів та послуг, а також гармонізації значної частини законодавчої бази України з нормами і практикою ЄС [1]. Протягом періоду з 1 жовтня 2017 року до 30 вересня 2020 року діяли надані ЄС Україні додаткові торговельні преференції на низку українських аграрних товарів. З 1 січня 2018 року до 31 грудня 2020 року були також додаткові торговельні преференції на пшеницю, кукурудзу та ячмінь [2]. Саме з 2016 року почалися зміни у структурі зовнішньоторговельного балансу України, які ми можемо простежити в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка зовнішньоторговельного балансу України з країнами ЄС,
млрд дол. США**

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Експорт до країн ЄС	20,2	20,4	15,3	15,8	20,2	23,1	24,2	22,1
Частка у загальному обсязі експорту України, %	26,9	31,8	32,8	35,1	38,3	40,3	37,7	37,2
Імпорт до країн ЄС	31,0	24,2	18,1	19,6	23,3	26,6	28,7	26,8
Частка у загальному обсязі імпорту України, %	37,2	39,8	42,1	43,9	42,4	41,8	42,4	44,6

Джерело: адаптовано авторами за [3]

Дані табл. 1 свідчать про зростання експорту у 2014 році, порівняно з попереднім роком лише на 2,6 %. У 2015–2016 роках експорт значно знизився, це пов'язано з загостренням бойових дій на сході України, і вже з 2017 року спостерігалось постійне щорічне зростання експорту, за винятком 2020 року, коли через обумовлені пандемією COVID-19 кризові явища показник знизився. Аналогічною була ситуація з імпортом товарів з ЄС до України.

Для того, щоб проаналізувати якісні характеристики зовнішньої торгівлі України з ЄС та визначитися з пріоритетами та можливостями поглиблення зовнішньоторговельних відносин між цими торговельними партнерами з урахуванням національних інтересів, звернемося до структури експорту та імпорту України та проаналізуємо, як вона змінилася протягом еволюції взаємовідносин нашої держави та ЄС. Як видно з інформації Державної служби статистики [3], темпи зростання різних галузей значно відрізнялися. У результаті в експорті України до ЄС у 2021 році порівняно з 2013 роком зросла частка таких товарних груп, як: жири та олії тваринного/ рослинного походження, товари деревообробної і паперової промисловості, пластмаси, гума та вироби з них, різні промислові вироби і твори мистецтва, вироби з каменю, кераміки, скла, машини, механізми, електротехнічне та оптичне обладнання. При цьому в експорті України до ЄС знизилася роль таких товарних груп: товари металургійної промисловості, мінеральні продукти, продукти рослинного і тваринного походження, продукція хімічної і пов'язаних галузей, товари легкої промисловості. Щодо структури товарного імпорту України з ЄС, то вона, з одного боку, є більш диверсифікованою, з іншого боку, більш якісною, оскільки у ній переважає продукція з високою доданою вартістю. Водночас станом на 2021 р. порівняно з 2013 р. зменшився імпорт з ЄС таких груп, як: товари деревообробної та паперової промисловості, товари металургійної промисловості, продукти рослинного і тваринного походження, вироби з каменю, кераміки, скла. Що може бути пояснено нарощування власного виробництва.

Таким чином, на сучасному етапі завдяки Угоді про вільну торгівлю ЄС є провідним торговельним партнером України. Незважаючи на позитивні зрушення, зберігається дефіцит торгівлі товарами України з країнами Європи через високу частку в імпорті товарів з високою доданою вартістю [4, с. 302–311]. І можемо впевнено стверджувати, що за останній час повномасштабної війни на території нашої держави ситуація лише погіршилась. Отже, Україна активно експортує сировинні продукти, матеріали та напівфабрикати, переважання яких у товарній структурі експорту є однією з причин негативного торговельного сальдо країни і має ряд недоліків для економіки країни, серед яких: низька додана вартість продукції, ціни на таку продукцію мінливі, прибуток від продажу такої продукції залежить від масштабів виробництва тощо. Одним з перспективних шляхів вирішення може бути посилення орієнтації на експорт не тільки сировини, а й продукції з високою доданою вартістю, виробленої харчовою і переробною промисловістю. Для сприяння нарощуванню обсягів експорту української продукції до ЄС необхідно поліпшити адміністрування торговельних операцій між Україною та ЄС шляхом зменшення витрат вітчизняних експортерів при поставках товарів до ЄС, збільшення розміру квот, відстоювання інтересів українських експортерів продукції в інституціях ЄС і зменшення поставок некритичного імпорту [5]. Водночас найбільш важливим, на наш погляд, є подолання технологічного розриву, що потребує системної трансформації економічної моделі розвитку нашої країни, збільшення сили внутрішнього попиту, диверсифікації джерел інноваційного розвитку із зростанням ролі держави у забезпеченні фундаментальних досліджень, що разом із кваліфікованою і порівняно дешевою робочою силою може створити підґрунтя для посідання Україною конкурентоспроможних позицій у високотехнологічному секторі світового або мегарегіонального ринку.

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році [Електронний ресурс]. URL: <https://euua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementationreport-2018.pdf>.
2. Представництво України при Європейському Союзі. Торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс]. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelfno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>.
3. Державна служба статистики України. Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Антонюк К. І. Убезпечення споживання на національному і мегарегіональному рівнях: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 628 с.
5. Перспективи поглибленої торгівлі між Європейським Союзом та Україною. [Електронний ресурс]. URL: <http://svitppt.com.ua/ekonomika/perspektivi-pogliblenoi-torgivli-mizh-evropeyskim-soyuzom-ta-ukrainoyu.html>.